

FILM Thierry Michel legt in documentaire 'Katanga Business' wantoestanden mijnbouw in voormalige Belgische kolonie bloot

Congo kreunt onder groeipijnen

■ (tijd) - Vertrouwen op de Chinese investeringen of meespelen met het Westen? De mijnbouw in de Congolese provincie Katanga staat symbool voor de toestand in een groot deel van de derde wereld. Dat maakt de Belgische documentairemaker Thierry Michel duidelijk in zijn film 'Katanga Business'.

Voor Thierry Michel was het als een reis naar zijn jeugd. Een film maken over de mijnbouw in Congo leek een logische evolutie van zijn carrière. De 54-jarige cineast groeide op tussen de mijnen en staalfabrieken van Charleroi en draaide er begin jaren 70 zijn eerste documentaires. Aanvankelijk was hij zelf militant maar die drang maakte in de loop der jaren plaats voor een ruimere nieuwsgierigheid die hem naar het buitenland lokte. Michel reisde naar Brazilië, Noord-Afrika en de vroegere Sovjetunie en belandde in 1991 in Zaïre, waar het regime van Mobutu op zijn laatste benen liep. Het werd het begin van een ware liefdesrelatie tussen de documentairemaker en de vroegere Belgische kolonie.

FILM ALS THEATER

'Katanga Business' is al de vijfde film die hij aan het land wijdt, deze keer toegespitst op de situatie in de rijkste provincie van het land. De aanwezigheid van onder meer ijzer, koper, kobalt, uranium, goud, tin en zink maken de regio tot een van de meest gewilde van het continent en sinds het verdwijnen van Mobutu woedt een harde strijd om de grondstoffen en de exploitatierechten. Multinationals uit de vier windstreken proberen hun slag thuis te halen, politici moeten (al dan niet aangespoord door vette cheques onder de tafel) de uitverkorenen aanwijzen, en intussen hoopt de plaatselijke bevolking vooral dat de natuurlijke rijkdom van hun land hen een beter leven zal schenken.

'Ik zie mijn film als een theater waar iedereen een economische schakelpartij speelt', vertelt Michel. 'Ik toon de economische oorlogen die gevoerd worden, de uiteenlopende belangen en spanningen, het verlangen om het land weer op te bouwen. Maar het is niet mijn bedoeling om pasklare antwoorden aan te reiken. Ik laat iedereen aan het woord, van de gravende arbeiders tot de grote bedrijfsleiders.'

CHINESE EFFICIËNTIE

Die bedrijfsleiders komen net als vroeger nog uit het westen maar steeds vaker uit het Oosten, met India en vooral China als koplopers. Dat laatste land past bovendien een heel andere tactiek toe om zijn slag thuis te halen, een aanpak die efficiënter blijkt dan de westerse manier van werken. 'Een westerse bedrijf zal eerst een exploratiecontract afsluiten om te kijken hoeveel

De recessie zorgt ervoor dat speculanten zich uit de kopermijnen terugtrekken. Dat biedt Katanga op termijn perspectief.

FOTO: CINEART

waarde er in de grond zit', legt Michel uit. 'Daarna volgt een exploitatiecontract. Zodra dat verworven is, gaat het bedrijf investeren en pas veel later, via belastingen op de winsten, plukt de staat daar de vruchten van, die ze kan investeren in hospitalen, scholen, spoorwegen en andere sociale voorzieningen. Chinezen pakten het helemaal anders aan. Het staatskapitalisme heeft zulke grote financiële reserves ter beschikking dat ze meteen geld op tafel kunnen leggen om die fel begeerde grondstoffen binnen te rijden. Meneer Min, de Chinese bedrijfsleider die ik in 'Katanga Business' aan het woord laat, heeft 9 miljard dollar bij zich, en daarmee wil hij een partnership sluiten die voor de Congolese staat neerkomt op een soort Marshallplan. Dat voorziet in de eerste plaats in nieuwe spoor- en autowegen waarlangs de grondstoffen weggevoerd kunnen worden, maar ook in allerlei andere sociale voorzieningen. In ruil wil China een langdurig contract. Bepaalde economen zeggen dat zo'n contract op lange termijn nadelig is voor Congo, maar de Congolezen zelf concentreren zich vooral op de vooruitgang die ze op korte termijn boeken, en dat is te

begrijpen. Een nieuwe snelweg of school geeft de mensen hoop en zelfvertrouwen, iets waar ze hoge nood aan hebben.'

ECONOMIE IN CRISIS TIJD

'Katanga Business' eindigt ongeveer een jaar geleden, net op het moment dat de financiële crisis in alle hevigheid losbarst. De situatie in Congo is drastisch veranderd. De bevolking mocht de grootste klappen incasseren, met massale werkloosheid, schrijnende armoede en groeiende misdaad in de steden als eerste gevolgen. Het menselijk drama is niet te overzien. Toch meent Michel dat de crisis ook zijn positieve kanten zou kunnen hebben. 'Het zou best kunnen dat nu een einde wordt gemaakt aan de extreem speculatieve economie waarin Katanga gevangen zat', zegt hij. 'Als een aandeel in twee jaar tijd met 100 procent stijgt, krijg je automatisch af te rekenen met speculanten. De koers van het koper had een irrationele kant die ervoor zorgde dat maffiosi van over de hele wereld naar Katanga kwamen om zichzelf snel te verrijken. Daar is nu een einde aan gekomen. Al die frauduleuze kleine bedrijfjes zijn weer vertrok-

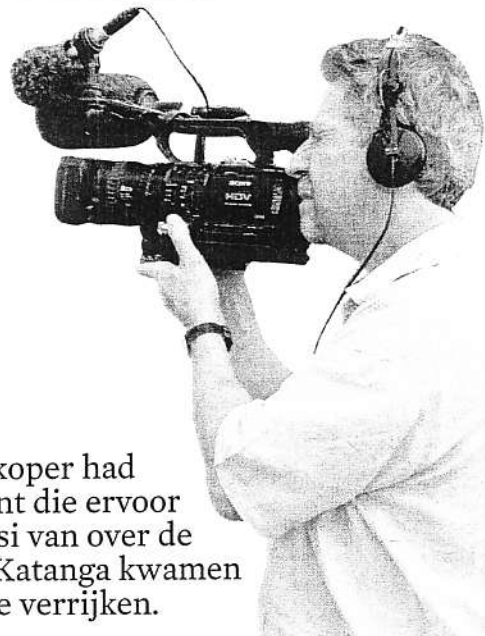
ken, waardoor de weg open ligt voor de echte investeerders, mensen die op lange termijn iets willen opbouwen. Natuurlijk is het tragisch wat de provincie nu meemaakt, maar een industriële revolutie gaat altijd gepaard met dat soort groeipijnen. Nergens verloopt het geweldloos. In België hebben we tenslotte precies hetzelfde beleefd.'

RN

■ 'Katanga Business' komt deze week in de zalen. Op 2 april om 23u30 en 4 april om 14u05 zendt La Deux RTBF een 'Making Of'-reportage van de film uit die nog dieper ingaat op de recente ontwikkelingen.

” Thierry Michel

De koers van het koper had een irrationele kant die ervoor zorgde dat maffiosi van over de hele wereld naar Katanga kwamen om zichzelf snel te verrijken.

Onze mening

- ✚ De ambitie. Thierry Michel brengt niet alleen de situatie in Congo in beeld, je kan zijn ideeën ook internationaal toepassen.
- ✚ De kennis. Met zijn jarenlange ervaring heeft Michel grondig inzicht in de Congolese werkelijkheid ontwikkeld en dat merk je.
- ✚ De onpartijdigheid. Michel is geen Michael Moore die zijn mening opdringt maar laat alle spelers hun zegje doen. Aan de kijker om zijn/haar mening te vormen.
- ✚ Moïse Katumbi Chapwe. De flamboyante gouverneur van Katanga is de meest memorabele figuur uit de film.
- De ambitie. Michel neemt zoveel hooi op zijn vork en belicht zoveel kanten van het verhaal dat je niet altijd even makkelijk kan volgen.
- De structuur. 'Katanga Business' mist wat richting en drive om de kijker over de moeilijke/dode momenten heen te helpen.